

Yom Iyyun: Berakhot For the Produce of Trees

1. Distribute the following worksheet to each participant:

Premise: You have been brought to a room with two tables set with all kinds of food products, one including breads, crackers, vegetables, fruits, nuts, yoghurt, fish(es) and a second with meat and poultry. What is the best order in which to select a food in order to include all subsequent foods under the introductory blessing? Then, if that food were not an option, what would be the next selection? For the purpose of this activity, we are only going to consider the following grain (products), fruits and nuts; all other choices of food and drink are “table decorations.” On what basis or grounds are you ordering the items - very important that you think about the “why” and not just the best answer of a proper sequence.

Instructions: (First level is for each individual student/participant)

1. Read the list of grains/fruits/nuts that follow to be familiar with the entire list.
2. Order the list indicating which grains/fruits/nuts, from most important #1 and then least important according to the Rabbis.

Almonds _____
Banana _____
Barley _____
Blueberries _____
Carob _____
Citron/etrog _____
Fig _____
Grapes _____
Honey _____
Jaffa Orange _____
Kumquat _____
Lemon _____
Loquat _____
Olive _____
Orange _____
Peaches _____
Pear _____
Pistachio _____
Plum _____
Pomegranate _____
Pomelo _____
Quinces _____
Strawberries _____
Walnuts _____
Wheat _____

THE ORDER OF BERAKHOT FOR FRUITS/NUTS

3. (Second Level: Form small groups of 3-4 per group to coordinate their ordering of grains/fruits/nuts:) In addition to establishing most important to least important try to establish on what basis is the significance established.

- Almonds _____
- Banana _____
- Barley _____
- Blueberries _____
- Carob _____
- Citron/etrog _____
- Fig _____
- Grapes _____
- Honey _____
- Jaffa Orange _____
- Kumquat _____
- Lemon _____
- Loquat _____
- Olive _____
- Orange _____
- Peaches _____
- Pear _____
- Pistachio _____
- Plum _____
- Pomegranate _____
- Pomelo _____
- Quinces _____
- Strawberries _____
- Walnuts _____
- Wheat _____

THE ORDER OF BERAKHOT FOR FRUITS/NUTS

4. (Third Step: Establish a group consensus on the priorities of the ingredients on the attached list.) It is now essential that the group wrestle with how we can definitely prove which grains/fruits/nuts are more or least important in Jewish law regarding berakhot.

- Almonds _____
- Banana _____
- Barley _____
- Blueberries _____
- Carob _____
- Citron/etrog _____
- Fig _____
- Grapes _____
- Honey _____
- Jaffa Orange _____
- Kumquat _____
- Lemon _____
- Loquat _____
- Olive _____
- Orange _____
- Peaches _____
- Pear _____
- Pistachio _____
- Plum _____
- Pomegranate _____
- Pomelo _____
- Quinces _____
- Strawberries _____
- Walnuts _____
- Wheat _____

THE ORDER OF BERAKHOT FOR FRUITS/NUTS

5. Consider the text of Deuteronomy 8:7-8

For the Lord your God is bringing you to a good land, a land of rivers of water, of fountains and deep pools that spring out of valleys and hills. A land of wheat and barley, of grapevines and figs and pomegranates, a land of oil- olives and dates.”

”אֶרֶץ זָבֵת וְשֵׁעָרָה וְגֵפֶן וְתַאֲמָנָה וְרִמּוֹן אֶרֶץ זֵית וְשֵׁמֶן וְדָבָשׁ:”

- A. Is any order implied in this verse, and what might it be?
- B. How else could we find a basis for a set of priorities?
- C. What can we learn from this verse and other sources with regard to the TuBiSh’vat Seder and the sequence of elements in the Seder?
- D. Would you be willing to conclude the Jewish attitude toward a vegetarian diet in Jewish laws of berkahot?

THE ORDER OF BERAKHOT FOR FRUITS/NUTS

I. Introduction

- A. Customarily a meal begins with several *berakhot* (**ברכה / ברכות**), *berakhah / berakhot rishonot*, e.g. washing of hands (*al n'tilat yadayim*) and then over a piece of bread (*motzee*). Then, the meal is followed with a *berkhah aharonah*, most often the complete or abridged “grace after meals” (*birkat hamazon*).
- B. There are a wide variety of laws and customs regarding the recitation of *berakhot* and you should always consult with your Rabbi regarding which blessing, for what purpose and when. (The following material is derived from Isaac Klein, zt”l A Guide To Jewish Religious Practice and traditional codes including Kitzur Shulchan Aruch and the Mishna Berura.)
- C. “There are few more wonderful things in the history of Religion than the spiritualization of the act of eating achieved by Judaism as part of its hallowing of daily life. To understand that spiritualization, we must recall the laws of food, and take note of the prayers before and after food.” (Rabbi J.H.Hertz)
- D. The texts for the blessings in all their format are taken with permission from the Davka Corporation CD-ROM of the Authorized Daily Prayer Book with Commentary by Rabbi J.H.Hertz, zt”l.

II. Priority of blessings before a specific food (which includes water)

- A. The general principle is that one recites an initial *berakhah* over the most “significant” food item for which there is a traditional heirarchy of “importance:”
 - 1. Bread: for which we say *hamotzee* when it is made from the five primary species of grain: wheat, barley, rye, oats, and/or spelt.
 - 2. Wine: *hagefen* recited over wine or juice made primarily from grapes.
 - 3. Cake: *mezonot* recite over pastries, crackers and nonbread product of the five grains
 - 4. Fruit: *ha-eitz* recited over fruits and nuts which grow on trees BUT an internal heirarchy exists in the seven species based on Dt. 8:8.
 - a. Olive
 - b. Date
 - c. Grape
 - d. Fig
 - e. Pomegranate
- B. The TuBiSh’vat Haggadah provides for a unique heirarchy of seven species, fruits and nuts for the Seder beginning with *Eitz Pri Hadar* and is followed in general by most Sedarim.
 - 1. Five grains especially wheat and barley (wheat, barley, rye, oats, and/or spelt)
 - 2. Remaining five based upon Dt. 8:8 and proximity of olive to “land” which appears twice.
 - a. Olive
 - b. Date
 - c. Grape
 - d. Fig
 - e. Pomegranate

THE ORDER OF BERAKHOT FOR FRUITS/NUTS

3. Fruits and nuts mentioned in the TaNaKH primarily in *Song of Songs*:
 - a. Etrog
 - b. apple
 - c. walnut
 - d. almond
4. Mishnaic references to fruits and nuts
 - a. Carob
 - b. Pear
5. Fruits of historical and/or mystical importance which may not have Hebrew names
 - a. Azarole
 - b. Quince
 - c. Cherry
 - d. Crabapple
 - e. Pistachios
 - f. Hackberry
 - g. Lupine

III. Various Berakhot BEFORE Eating A Meal:

A. On washing the hands, previous to partaking of a Meal, say:

We praise you, Lord, our God ruler of the universe, who hast hallowed us by thy commandments, and hast given us command concerning the washing of the hands.

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתֶיךָ, וְצִוָּנוּ עַל נְטִילַת יָדַיִם.

B. Immediately thereafter the following blessing is said over the bread:

We praise you, Lord, our God ruler of the universe, who bringest forth bread from the earth.

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַמּוֹצִיא לֶחֶם מִן הָאָרֶץ.

C. Before drinking wine:

We praise you, Lord, our God ruler of the universe, who createst the fruit of the vine.

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הַגֶּפֶן.

D. When eating a new food in the course of the meal:

We praise you, Lord, our God ruler of the universe, who hast kept us in life, and hast preserved us, and enabled us to reach this season.

בְּרוּךְ אַתָּה יי אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שְׁהַחֲיֵנוּ וְקִיַּמְנוּ וְהַגִּיעָנוּ לְזֶמֶן הַזֶּה.

E. Before partaking of food, other than bread, prepared from any of “the five species of Grain” (e.g. wheat, barley, rye, oats and spelt):

We praise you, Lord, our God ruler of the universe, who createst various kinds of food.

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא מִיְּנֵי מִזֻּנוֹת.

F. On eating fruit which grows on a tree:

We praise you, Lord, our God ruler of the universe, who created the fruit of the tree.

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הָעֵץ.

THE ORDER OF BERAKHOT FOR FRUITS/NUTS

G. On eating fruit which grows on the ground, vegetables, etc.:

We praise you, Lord, our God ruler of the universe, who createst the fruit of the earth.

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא פְּרֵי הָאֲדָמָה.

H. On partaking of meat/poultry, fish, eggs, cheese, etc., or drinking any liquor except wine:

We praise you, Lord, our God ruler of the universe, by whose word all things exist.

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בְּדְבָרוֹ.

IV. GRACE / CONCLUDING BLESSING(S) AFTER EATING

A. Complete Grace After a Full Meal ברכת המזון

Concluding Blessings After A Meal Beginning with Bread:

לחול:

על נהרות בבל שם ישבנו גם בכינו, בזכרנו את ציון. על ערבים בתוכה, תלינו כנרותינו. כי שם שאלנו שובינו דברי שיר ותולדנו שמחה, שירו לנו משיר ציון. איך נשיר את שיר יי, על אדמת נכר. אם אנשכח ירושלים, תשכח מיני. תדבק לשוני לחכי אם לא אזכרכי, אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי. זכר יי לבני אדום את יום ירושלים, האמרים ערו ערו עד היסוד בה. בת בבל השדודה, אשרי שישלם לך את גמולך שגמלת לנו. אשרי שיאחז ונפץ את עלליך אל הסלע.

לשבת ויום טוב:

שיר המעלות, בשוב יי את שיבת ציון, היינו כחלמים. אז ימלא שחוק פינו ולשונו רנה, אז יאמרו בגוים, הגדיל יי לעשות עם אלה. הגדיל יי לעשות עמנו, היינו שמחים. שובה יי את שבינו, באפיקים בנגב. הזרעים בדמעה, ברנה יקצרו. הלוח ילך ובכה נשא משך הזרע, בא יבא ברנה נשא אלמתיו.

תהלת יי ידבר פי, ויברך כל בשר שם קדשו לעולם ועד. ואנחנו נברך יי, מעתה ועד עולם, הללויה. הודו ליי כי טוב, כי לעולם חסדו. מי ימלל גבורות יי, ישמיע כל תהלתו.

הנני מוכן ומזמן לקיים מצות עשה של ברכת המזון, שנאמר: ואכלת ושבעת, וברכת את יי אלהיך, על הארץ הטובה אשר נתן לך.

המזמן: רבותי נברך.

המסובין: יהי שם יי מברך מעתה ועד עולם.

המזמן: יהי שם יי מברך מעתה ועד עולם. ברשות מרנו ורפנו ורבותי, נברך (אלהינו) שאכלנו משלו.

המסובין: ברוך (אלהינו) שאכלנו משלו ובטובו חיינו.

המזמן: בְּרוּךְ (אֱלֹהֵינוּ) שֶׁאֶכְלֵנוּ מִשְׁלוֹ וּבְטוּבוֹ חֵיֵנוּ.

בְּרוּךְ הוּא וּבְרוּךְ שְׁמוֹ.

בְּרוּךְ אַתָּה יי, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הִזָּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְטוּבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד וּבְרַחֲמִים, הוּא נוֹתֵן לַחֵם לְכָל בֶּשֶׂר כִּי לְעוֹלָם חֲסִדוֹ. וּבְטוּבוֹ הַגָּדוֹל תָּמִיד לֹא חָסַר לָנוּ, וְאֵל יַחֲסֹר לָנוּ מִזֶּזֶן לְעוֹלָם וָעֵד. בְּעִבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל, כִּי הוּא אֵל זָן וּמִפְרִינֵס לְכָל וּמִטֵּיב לְכָל, וּמִכִּין מִזֶּזֶן לְכָל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא. בְּרוּךְ אַתָּה יי, הִזָּן אֶת הַכֹּל.

נֹדֵה לָךְ, יי אֱלֹהֵינוּ, עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וּרְחֻבָּה, וְעַל שֶׁהוֹצֵאתָנוּ, יי אֱלֹהֵינוּ, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, וּפְדִיתָנוּ מִבֵּית עַבְדִּים, וְעַל בְּרִיתְךָ שֶׁחֲתַמְתָּ בְּבִשְׂרֵנוּ, וְעַל תּוֹרַתְךָ שֶׁלְּמַדְתָּנוּ, וְעַל חֻקֶּיךָ שֶׁהוֹדַעְתָּנוּ, וְעַל חַיִּים חֵן וְחֶסֶד שֶׁחֻנַּנְתָּנוּ, וְעַל אֲכִילַת מִזֶּזֶן שֶׁאַתָּה זָן וּמִפְרִינֵס אוֹתָנוּ תָּמִיד, בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה.

לחנפה: עַל הַנְּסִים, וְעַל הַפְּרָקוֹן, וְעַל הַגְּבוּרוֹת, וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת, וְעַל הַמְּלַחְמוֹת, שֶׁעָשִׂיתָ לְאַבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה. בַּיָּמִים מִתְתַּקְּהוּ בֵּן יוֹחָנָן כֶּהֵן גָּדוֹל, חֲשֵׁמוֹנָאִי וּבְנָיו, כְּשֶׁעָמְדָה מַלְכוּת יוֹן הַרְשָׁעָה עַל עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לְהַשְׁפִּיחַם תּוֹרַתְךָ, וּלְהַעֲבִירם מִחֻקֵּי רְצוֹנְךָ, וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים עָמַדְתָּ לָהֶם בְּעֵת צָרָתָם, רַבְתָּ אֶת רִיבָם, דָּנַתָּ אֶת דִּינָם, נִקְמַתָּ אֶת נִקְמַתָם, מְסַרְתָּ גְבוּרִים בְּיַד חֲלָשִׁים, וְרַבִּים בְּיַד מְעֻטִים, וּטְמָאִים בְּיַד טְהוֹרִים, וְרָשָׁעִים בְּיַד צַדִּיקִים, וְזָדִים בְּיַד עוֹסְקֵי תּוֹרַתְךָ. וְלָךְ עָשִׂיתָ שֵׁם גָּדוֹל וְקָדוֹשׁ בְּעוֹלָמְךָ, וּלְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל עָשִׂיתָ תְּשׁוּעָה גְּדוֹלָה וּפְרָקוֹן כְּהַיּוֹם הַזֶּה. וְאַחֲרַיִךְ בָּן בָּאוּ בְּנֵיךָ לְדַבֵּר בִּיתְךָ, וּפָנּוּ אֶת הַיִּכְלָף, וּטְהַרוּ אֶת מַקְדָּשְׁךָ, וְהִדְלִיקוּ נְרוֹת בְּחֻצְרוֹת קִדְשֶׁךָ, וְקִבְּעוּ שְׁמוֹנֵת יָמֵי חֲנֻכָּה אֵלֶינוּ, לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל.

לפורים: עַל הַנְּסִים, וְעַל הַפְּרָקוֹן, וְעַל הַגְּבוּרוֹת, וְעַל הַתְּשׁוּעוֹת, וְעַל הַמְּלַחְמוֹת, שֶׁעָשִׂיתָ לְאַבוֹתֵינוּ בַּיָּמִים הָהֵם בְּזִמְנֵי הַזֶּה. בַּיָּמִים מִרְדְּכִי וְאַסְתֵּר בְּשׁוֹשׁן הַבִּירָה, כְּשֶׁעָמַד עֲלֵיהֶם הַמֶּן הַרְשָׁע, בִּקֵּשׁ לְהַשְׁמִיד לְהַרְגֵם וּלְאַבֵּד אֶת כָּל הַיְּהוּדִים, מִנְּעֵר וְעַד זָקֵן, טַף וְנָשִׁים, בַּיּוֹם אֶחָד, בְּשִׁלּוּשָׁה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ שִׁנַּיִם עָשָׂר, הוּא חֹדֶשׁ אָדָר, וּשְׁלָלָם לָבוֹז. וְאַתָּה בְּרַחֲמֶיךָ הַרְבִּים הִפְרַתָּ אֶת עֲצָתוֹ, וְקַלְקַלְתָּ אֶת מַחֲשַׁבְתּוֹ, וְהִשְׁבֹּתָ לוֹ גְּמוּלוֹ בְּרֵאשׁוֹ, וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת בְּנָיו עַל הָעֵץ.

ועל הכל, יי אלהינו, אנחנו מודים לך, ומברכים אותך, יתברך שמו בפי כל חי תמיד לעולם ועד. בפתוב, ואכלת ושבעת, וברכת את יי אלהיך על הארץ הטבה אשר נתן לך. ברוך אתה יי, על הארץ ועל המזון.

רחם, יי אלהינו, על ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל ציון משכן כבודך, ועל מלכות בית דוד משיחך, ועל הבית הגדול והקדוש שנקרא שמו עלינו. אלהינו, אבינו, רענו, זוננו, פרנסנו, וכלכלנו, והרויחנו, והרוח לנו יי אלהינו מהרה מכל צרותינו, ונא אל תצריכנו, יי אלהינו, לא לידי מתנת בשר ודם, ולא לידי הלואתם, כי אם לידך המלאה, הפתוחה, הקדושה והרחבה, שלא נבוש ולא נכלם לעולם ועד.

לשבת: רצה והחליצנו יי אלהינו במצותיך ובמצות יום השביעי השבת הגדול והקדוש הזה. כי יום זה גדול וקדוש הוא לפניך, לשבת בו ולנוח בו באהבה כמצות רצונך, וברצונך הניח לנו יי אלהינו, שלא תהא צרה ויגון ואנחה ביום מנוחתנו. והראנו יי אלהינו בנחמת ציון עירך, ובבגן ירושלים עיר קדשך, כי אתה הוא בעל הישועות ובעל הנחמות.

בר"ח ויו"ט וחול המועד וראש השנה: אלהינו ואלהי אבותינו, יעלה ויבא, ויגיע, ויראה, וירצה, וישמע, ויפקד, ויזכר זכרוננו ופקדוננו, וזכרון אבותינו, וזכרון משיח בן דוד עבדך, וזכרון ירושלים עיר קדשך, וזכרון כל עמך בית ישראל לפניך, לפליטה, לטובה, לחן ולחסד ולרחמים, לחיים ולשלום, ביום ראש החודש | חג המצות | חג השבעות | חג הסוכות | השמיני חג העצרת | הזכרון הזה זכרנו, יי אלהינו, בו לטובה, ופקדנו בו לברכה, והושיענו בו לחיים. ובדבר ישועה ורחמים, חוס וחננו, ורחם עלינו והושיענו, כי אלקי עינינו, כי אל מלך חנון ורחום אתה.

ובנה ירושלים עיר הקדש במהרה בימינו. ברוך אתה יי, בונה ברחמי ירושלים. אמן.

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, האל, אבינו, מלכנו, אדירנו, בוראנו, גואלנו, יוצרנו, קדושנו קדוש יעקב, רוענו רועה ישראל, המלך הטוב והמטיב לכל,

שְׁבֹכֵל יוֹם וְיוֹם הוּא הַטֵּיב, הוּא מְטִיב, הוּא יֵיטִיב לָנוּ. הוּא גִמְלָנוּ, הוּא גּוֹמְלָנוּ,
הוּא יְגַמְלָנוּ לְעַד, לַחֵן וּלְחֶסֶד וּלְרַחֲמִים וּלְרוּחַ הַצְּלָה וְהַצְּלָחָה, בְּרָכָה וּישׁוּעָה,
נְחֵמָה, פְּרִנְסָה וְכִלְכִּלָּה, וְרַחֲמִים וְחַיִּים וְשָׁלוֹם וְכָל טוֹב, וּמִכָּל טוֹב לְעוֹלָם אֶל
יְחִסְרָנוּ.

הַרְחַמְנוּ, הוּא יִמְלוֹךְ עָלֵינוּ לְעוֹלָם וָעֶד.
הַרְחַמְנוּ, הוּא יִתְבָּרַךְ בְּשָׁמַיִם וּבְאָרֶץ.
הַרְחַמְנוּ, הוּא יִשְׁתַּבַּח לְדוֹר דּוֹרִים, וְיִתְפָּאֵר בְּנוֹ לְעַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, וְיִתְהַדַּר בְּנוֹ
לְעַד וּלְעוֹלָמֵי עוֹלָמִים.
הַרְחַמְנוּ, הוּא יִפְרִינֵסְנוּ בְּכַבּוֹד.
הַרְחַמְנוּ, הוּא יִשְׁבּוֹר עָלֵינוּ מֵעַל צְוֹאֲרֵנוּ וְהוּא יוֹלִיכֵנוּ קוֹמְמִיּוֹת לְאַרְצֵנוּ.
הַרְחַמְנוּ, הוּא יִשְׁלַח לָנוּ בְּרָכָה מְרֵבָה בְּבֵית הַזֶּה, וְעַל שְׁלַחַן זֶה שְׁאֲכַלְנוּ עָלָיו.
הַרְחַמְנוּ, הוּא יִשְׁלַח לָנוּ אֶת אֱלֹהָיו הַנְּבִיא זְכוֹר לְטוֹב, וַיְבַשֵּׁר לָנוּ בְּשׁוֹרֹת טוֹבוֹת
יְשׁוּעוֹת וְנְחֵמוֹת.

In the home of parents

הַרְחַמְנוּ, הוּא יְבָרֵךְ אֶת (אָבִי מוֹרִי) בְּעַל הַבַּיִת הַזֶּה, וְאֶת (אִמִּי מוֹרֵתִי) בְּעַלֹּת
הַבַּיִת הַזֶּה, אוֹתָם וְאֶת בֵּיתָם וְאֶת זְרַעָם וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָהֶם,

In one's own home, child's home, or others

הַרְחַמְנוּ, הוּא יְבָרֵךְ אוֹתִי (וְאָבִי \ וְאִמִּי \
וְאִשְׁתִּי וְזַרְעִי \ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לִי)

אוֹתָנוּ וְאֶת כָּל אֲשֶׁר לָנוּ, כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּרְכוּ אֲבוֹתֵינוּ, אֲבֵרָהֶם יִצְחָק וְיַעֲקֹב, בְּכָל
מִכָּל, כָּל, כֵּן יְבָרֵךְ אוֹתָנוּ כְּלָנוּ יַחַד בְּבִרְכָה שְׁלֵמָה, וְנֹאמַר אָמֵן.

בְּמִרוֹם יִלְמְדוּ עֲלֵיהֶם וְעָלֵינוּ זְכוֹת, שֶׁתְּהֵא לְמִשְׁמֶרֶת שָׁלוֹם, וְנִשְׂא בְּרָכָה מֵאֵת
יְי, וְצַדִּיקָה מֵאֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, וְנִמְצָא חֵן וְשִׁכָּל טוֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים וְאָדָם.

לשבת הַרְחַמְנוּ, הוּא יִנְחִילָנוּ יוֹם שְׁכָלוֹ שֶׁבֶת וּמְנוּחָה לְחַיֵּי הָעוֹלָמִים.
לר"ח הַרְחַמְנוּ, הוּא יַחְדָּשׁ עָלֵינוּ אֶת הַחֹדֶשׁ הַזֶּה לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה.
ליום טוב הַרְחַמְנוּ, הוּא יִנְחִילָנוּ יוֹם שְׁכָלוֹ טוֹב.

לר"ה הַרְחָמֵנוּ, הוּא יַחֲדֵשׁ עֲלֵינוּ אֶת הַשָּׁנָה הַזֹּאת לְטוֹבָה וְלִבְרָכָה.

לסוכות הַרְחָמֵנוּ, הוּא יָקִים לָנוּ אֶת סִפְת דָּוִד הַנוֹפֵלֵת.

הַרְחָמֵנוּ, הוּא יִזְכְּנוּ לִימֹת הַמְּשִׁיחַ וְלַחַיֵי הָעוֹלָם הַבָּא.

בחול מגדיל

בשבת ור"ח ויו"ט וחול המועד וראש השנה מגדיל

יְשׁוּעוֹת מַלְכוּ, וְעֲשֵׂה חֶסֶד לְמַשִּׁיחוֹ לְדָוִד וּלְזַרְעוֹ עַד עוֹלָם. עֲשֵׂה שְׁלוֹם
בְּמִרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֵׂה שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ אָמֵן.

ברכת המזון בקצרה B. Brief Grace After a Full Meal

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, הַזֵּן אֶת הָעוֹלָם כֻּלּוֹ בְּטוֹבוֹ בְּחֵן בְּחֶסֶד
וּבְרַחֲמִים, הוּא נוֹתֵן לָחֶם לְכֹל בֶּשֶׂר כִּי לְעוֹלָם חֶסְדּוֹ. וּבְטוֹבוֹ הַגָּדוֹל תָּמִיד לֹא
חָסַר לָנוּ, וְאֵל יַחְסֹר לָנוּ מִזֶּזֶן לְעוֹלָם וָעֶד. בְּעֵבוֹר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל, כִּי הוּא אֵל זָן
וּמַפְרִיֵס לְכֹל וּמַטִּיב לְכֹל, וּמְכִיֵן מִזֶּזֶן לְכֹל בְּרִיּוֹתָיו אֲשֶׁר בָּרָא. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הַזֵּן
אֶת הַכֹּל.

נִוְדָה לָךְ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, עַל שֶׁהִנְחַלְתָּ לְאַבוֹתֵינוּ אֶרֶץ חֲמֻדָּה טוֹבָה וְרַחֲבָה, בְּרִית
וְתוֹרָה, וְלָחֶם לְשֹׂבְעֵי. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, עַל הָאֶרֶץ וְעַל הַמִּזֶּזֶן.
רַחֵם, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, עַל יִשְׂרָאֵל עַמְּךָ, וְעַל מַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֶךָ, וְתַגְדִּיל מְהֵרָה
כְּבוֹד הַבַּיִת, וְתַנַּחֲמֵנוּ בְּכַפְלֵים. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, בּוֹנֵה בְּרַחֲמָיו יְרוּשָׁלַיִם. אָמֵן.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ, הָאֵל אֲבֵינוּ מִלְּפָנֶינוּ, הַמֶּלֶךְ הַטוֹב וְהַמְּטִיב לְכֹל, הוּא הַמְּטִיב
הוּא מְטִיב הוּא יִמְטִיב לָנוּ,

On Sabbath say: וַיִּנְחַלְנוּ יוֹם שְׁכָלוֹ שֶׁבֶת,

On Festivals say: וַיִּנְחַלְנוּ יוֹם שְׁכָלוֹ טוֹב,

וַיִּזְכְּנוּ לִימֹת הַמְּשִׁיחַ וְלַחַיֵי הָעוֹלָם הַבָּא. עֲשֵׂה שְׁלוֹם בְּמִרוֹמָיו, הוּא יַעֲשֵׂה
שְׁלוֹם עֲלֵינוּ וְעַל כָּל יִשְׂרָאֵל, וְאָמְרוּ אָמֵן.

C. A Concluding Grace After a Snack סדר ברכה אחרונה

B'rakhah Aharonah: Various Blessings After Any Food But Not A Meal:

ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם, על:

הגפן ועל פרי הגפן, *After Wine:*

העץ ועל פרי העץ, *After Grapes, Figs, Olives, Pomegranates or Dates:*

המחיה ועל הכלכלה, *After Food prepared as above:*

המחיה ועל הכלכלה ועל הגפן ועל פרי *After Food prepared as above, and Wine:*

הגפן,

ועל תנובת השדה, ועל ארץ חמדה טובה ורחבה, שרצית והנחלת לאבותינו, לאכול מפריה ולשבוע מטובה. רחם נא, יי אלהינו, על ישראל עמך, ועל ירושלים עירך, ועל ציון משכן כבודך, ועל מזבחתך, ועל היכלך. ובנה ירושלים עיר הקודש במהרה בימינו, והעלנו לתוכה, ושמחנו בבנינה, ונאכל מפריה ונשבוע מטובה, ונברכך עליה בקדשה ובטהרה.

ורצה והחליצנו ביום השבת הזה. *(On Sabbath)*

וזכרנו לטובה, ביום ראש החודש הזה. *(On Rosh Chodesh)*

ושמחנו ביום חג המצות הזה. *(On Pesach)* (

ושמחנו ביום חג השבעות הזה. *(On Shovuos)*

ושמחנו ביום חג הסוכות הזה. *(On Succos)*

ושמחנו ביום השמיני חג העצרת הזה. *(On Shemini Atzeres and Simchas Torah)*

וזכרנו לטובה ביום הזכרון הזה. *(On Rosh Hashanah)*

כי אתה יי טוב ומטיב לכל, ונודה לך על הארץ

ועל פרי הגפן. ברוך אתה יי, על הארץ ועל פרי הגפן. *After Wine:*

THE ORDER OF BERAKHOT FOR FRUITS/NUTS

ועַל הַפְּרוֹת. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַפְּרוֹת. *After Fruit:*
ועַל הַמַּחֲיָה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמַּחֲיָה. *After Food prepared from any of the "five species of Grain":*
ועַל הַמַּחֲיָה וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, עַל הָאָרֶץ וְעַל הַמַּחֲיָה וְעַל פְּרֵי הַגֶּפֶן. *After Food prepared as above, and Wine:*

D. A Very Brief Concluding Blessing ורא נפשות

After partaking of the foods for which we recite ha-eitz/tree, ha-adamah/the ground or a she-hakol/prepared foods.

We praise you, Lord, our God ruler of the universe, who createst innumerable living beings with their wants. We thank thee for all the means that thou hast created wherewith to sustain the life of each of them. Blessed art thou who art the life of all worlds.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, בּוֹרֵא נַפְשוֹת רַבּוֹת וְחֶסְרוֹנָן, עַל כָּל מֵה שֶׁבְּרָא(ת) לְהַחֲיוֹת בָּהֶם נַפְשׁ כָּל חַי. בְּרוּךְ חַי הָעוֹלָמִים.

E. The Earliest Brief Grace ברוך רחמנא

The oldest of these prayers is the Aramaic (attributed to an otherwise unknown Benjamin the Shepherd), בְּרוּךְ רַחֲמָנָא מְרִיָּה דְהַאי פִּיתָא. "Blessed be the Merciful, the Giver of this Bread". Dr. M. Friedlander considered this an ideal prayer for children; or, the Hebrew words בְּרוּךְ שֶׁאֲכַלְנוּ מִשְׁלוֹ וּבִטְבוֹ חַיֵּינוּ, "Blessed be He of Whose bounty we have partaken, and through whose goodness we live". Such prayers may be said in any language. (R. J.H.Hertz)

THE ORDER OF BERAKHOT FOR FRUITS/NUTS